

MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA TALABALARNING INDIVIDUAL SHAXS
XUSUSIYATLARINI TAHLIL ETISH

Umarova Zaxro Abduraxim qizi

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Matematika va ta'limda
axborot texnologiyalari
kafedrasida v.b. dotsenti, PhD*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada mustaqil ta'limni samarali tashkil etishda ta'lim oluvchilarning individual shaxs xususiyatlarini inobatga olishning ahamiyati, ularning ta'lim olish uslublariga ko'ra talabalarning 4 ta toifasi batafsil yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *mustaqil ta'lim, audial, visual, kinestetik, digital, mediaresurs.*

Аннотация: *В данной статье подробно описывается важность учета индивидуальных особенностей обучающихся в эффективной организации самостоятельного обучения, а также выделяются 4 категории обучающихся по их стилям обучения.*

Ключевые слова: *самообразования, аудиал, визуал, кинестетик, джитал, медиаресурс.*

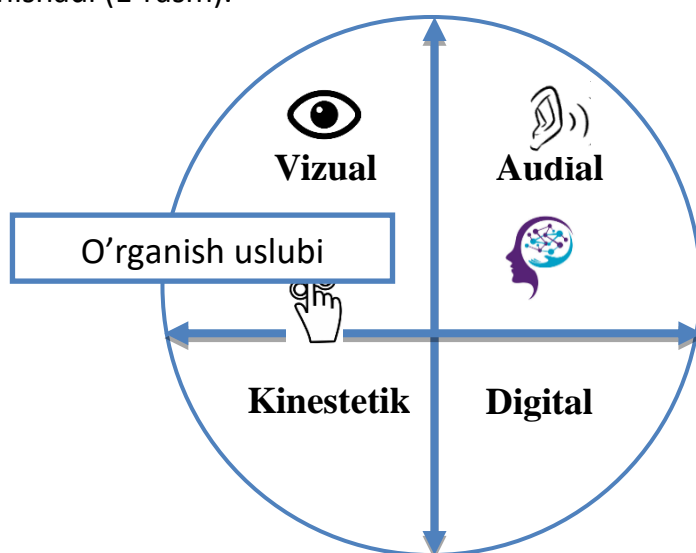
Mustaqil ta'lim masalasi, bugungi kundagi pedagogika sohasi oldida turgan eng dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda va o'quv jarayoni sifatini oshirishda talabalarning ijodiy faoliyat yuritishi va ularning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradigan mustaqil ta'lim jarayoni alohida o'rin tutadi. Sababi "o'z mehnati bilan olingan bilim juda katta qiymatga ega. Shunday qilib, o'qitishning muvaffaqiyati talabalarning bilim olishga bo'lgan munosabati, bilim olishga intilishi, bilim, ko'nikmalarni ongli ravishda va mustaqil ravishda o'zlashtirishi bilan belgilanadi"[2]

Bugungi kunga kelib, mustaqil ta'lim bu oliy ta'lim tashkilotlari talabalarida o'quv materialini ijodiy va samarali qabul qilish va tushunish uchun zarur ma'lumotlarni mustaqil izlash ko'nikmalarini shakllantirishni ta'minlashga yo'naltirilgan; auditoriya va auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarida talabalarning bilish faoliyatining turli – axborot va ma'lumotlarni tahlil qilish, ta'lim vaqtini rejalashtirish va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish; ta'lim-tarbiya ishlarni samarali va oqilona tashkil etish ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan shakli sifatida qaraladi.

Tadqiqot ishimiz doirasida biz mustaqil ta'lim tushunchasini quyidagicha talqin etdik: mustaqil ta'lim – bu maxsus ajratilgan vaqtda tashkil etilgan, o'qituvchi tomonidan belgilangan didaktik maqsadlar (yangi ma'lumotlarni izlash, ularni anglash, bilim olish, avvalgilari bilan umumlashtirish, tizimlashtirish va mustahkamlash, malaka va ko'nikmalarni shakllantirish hamda rivojlantirish)ga erishish borasida amalga oshiriladigan talabalarning har qanday tizimli tashkil etilgan ta'limiy faoliyatidir.

Mustaqil ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda ta'lim oluvchilarning individual shaxs xususiyatlarini, ularning ta'lim olish uslublarini inobatga olish muhim hisoblanadi. Har bir talaba ma'lumotni turli axborot qabul qilish kanallari orqali idrok etadi. Lekin, mazkur kanallardan qaysidir biri ko'proq rivojlanganligi sababli ta'lim oluvchining axborotni aynan o'sha kanal orqali yaxshiroq qabul qilishi va osonroq o'zlashtirishi fanga ma'lum.

Psixologiya sohasi mutaxassislari voqelikni idrok etish xususiyatlariga ko'ra ta'lim oluvchilarni shartli ravishda 4 toifaga: vizual, audial, kinestetik va diskretik kabi guruhlariga bo'lib o'rganishadi (1-rasm).

rasm. Ta'lim olish uslubiga ko'ra talabalarning toifalari.

Aksariyat talabalar tashqi dunyoni idrok etishda ko'rganlariga ishonadilar. Soha mutaxassislarning tadqiqot natijalariga ko'ra, talaba ko'rish orqali ma'lumotlarning qariyb 88%ini idrok etadi. "1000 marta eshitgandan ko'ra, bir bor ko'rish yaxshidir" degan ibora mazkur tip vakillarining shiori deb aytish o'rinlidir. Vizuallar – tasvir va obrazlar orqali dunyoni anglaydiganlardir.

Vizual tipga mansub talabaga shovqinli auditoriyaning salbiy ta'siri kam, shu sababli u doskada yozilgan vazifani boshqalardan ko'ra tezroq anglay oladi. Bu mazkur tip vakillarining kuchli tomonlaridan biri hisoblanadi.

Audiallar – tashqi dunyoni eshitish orqali idrok etuvchi insonlardir. Audiallar uchun dunyoni bilishda asosiy sezgi organ – bu eshitish organlaridir. Audiallar nashr etilgan kitoblardan ko'ra audio kitoblar orqali taqdim etilgan ma'lumotlarni yaxshiroq o'zlashtiradi.

Kinestetiklarga biror bir ma'lumotni uzoq muddat davomida mantiqiy asoslar bilan tushuntirish samara bermasligi mumkin, chunki ular ma'lumotni his-tuyg'ular orqali ushlab ko'rishi, his qilishi va o'z tajribasi hamda his-tuyg'ulari orqali anglashi lozim.

Diskretiklar ("digital") – raqamlar, belgilar, mantiqiy dalillar yordamida mantiqiy tushunish orqali ma'lumotni idrok etuvchi insonlar bo'lib, ular ma'no, mazmun, muhimlik va funkcionallikka ko'proq e'tibor berishadi. Bu toifa vakillari – barcha ma'lumotlarni "mantiqli-mantiqsiz" formatida idrok etadilar.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, hayotda to'liq u yoki bu toifaga mos keluvchi insonlar, ya'ni 100% vizual yoki audial bo'lishi mumkin emas. Ularda qaysidir toifaga moyillik ustunroq bo'ladi. Shunga asosan, mustaqil ta'lim jarayonini tashkil etishda ta'lim resurslarini to'g'ri tanlash, talabalarining individual xususiyatlari, qiziqishlari, ta'lim olish uslublari va talablarini inobatga olgan holda tanlash zarur.

Ta'lim jarayonida mediaresurslardan foydalanish ta'lim berish va ta'lim olish samaradorligini oshirish uchun matn, rasm, grafika, illustratsiya, infografika, audio, video va boshqalarni birlashtirish va qo'llashni anglatadi.[1] Mediaresurslar, har bir ta'lim oluvchining individual shaxs xususiyatlariga mos tarzda ma'lumotni taqdim etish imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, mustaqil ta'lim jarayonining samaradorligi har tomonlama ta'lim oluvchilarning ta'lim olish uslublari va talablariga mos holda ta'lim kontenti bilan ta'minlashiga bevosita bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Umarova Z.A. Media resources as an effective means in teaching and learning // Инновационное развитие науки и образования международная научно - практическая конференция, – Казахстан, 2020. 135-136 стр.
2. Миронова Е.Д. Современные информационные технологии как средство повышения эффективности обучения // Инновационное образование и экономика. – Москва, 2015. – Т. 1. – № 19.
3. Umarova F.A. Use of modern information and communication technologies in the training of designers // Journal of Central Asian Social Studies, 2020
4. Умаров Х.А., Умарова З.А. Использование электронно-образовательных ресурсов в целях создания образовательной экосистемы // “Advanced Information Technologies and Scientific Computing” International Scientific Conference Proceedings. – Самара, 2018. Стр.1318-1320.